

David Nicholls

Wij

ISBN 978-90-225-7135-4
ISBN 978-94-0230-266-0
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Us*

Vertaling: Carolien Metaal

Omslagontwerp: Hodder & Stoughton, bewerkt door d p s Design & Prepress Studio, Amsterdam

Zetwerk: CeevanWee, Amsterdam

© 2014 David Nicholls

© 2015 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

De citaten uit bestaande uitgaven zijn opnieuw vertaald door Carolien Metaal, met uitzondering van *Ver van de boom* van Andrew Solomon (vertaling Chiel van Soelen, Pieter van der Veen, Jos den Bekker, Graa Boomsma, Nieuw Amsterdam, 2013) en *Sneeuw valt op een zondag in april: gedichten* van Philip Larkin (vertaling Harry G. de Vries, Wagner & Van Santen, Sliedrecht, 2003).

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

1. de inbrekers

Afgelopen zomer, kort voordat mijn zoon voor zijn studie het huis uit zou gaan, maakte mijn vrouw me midden in de nacht wakker.

In eerste instantie dacht ik dat ze me heen en weer schudde vanwege inbrekers. Sinds onze verhuizing naar het platteland had mijn vrouw de neiging ontwikkeld om bij elk geknars, gekerm en geritsel wakker te schrikken. Dan probeerde ik haar gerust te stellen. Het zijn de radiatoren, zei ik dan, het zijn de balken die krimpen of uitzetten, het zijn vossen. Tuurlijk, vossen die de laptop meenemen, zei zij dan, vossen die de autosleutels jatten, en dan lagen we nog even met gespitste oren te wachten. Er was altijd nog de ‘paniekknop’ naast ons bed, maar ik kon me niet voorstellen dat ik daar ooit op zou drukken voor het geval het alarm iemand stoorde – een inbreker, bijvoorbeeld.

Ik ben nou niet bepaald een dappere man, fysiek gezien niet imponerend, maar toen ik die bewuste nacht zag hoe laat het was – iets na vieren – slaakte ik een zucht, gaapte en sjokte naar beneden. Ik stapte over onze nutteloze hond, liep van kamer naar kamer, controleerde ramen en deuren, en ging toen de trap weer op.

‘Niets aan de hand,’ zei ik. ‘Waarschijnlijk gewoon lucht in de waterleiding.’

‘Waar heb je het over?’ zei Connie, die nu rechtop ging zitten.

‘Alles in orde. Geen inbrekers te zien.’

‘Ik had het helemaal niet over inbrekers. Ik zei dat ik denk dat ons huwelijk zijn beste tijd heeft gehad. Ik denk dat ik bij je weg wil, Douglas.’

Even bleef ik op de rand van ons bed zitten.

‘Nou ja, er zijn tenminste geen inbrekers,’ zei ik, hoewel we daar geen van beiden de humor van inzagen en we die nacht de slaap niet meer konden vatten.

2. douglas timothy petersen

Onze zoon Albie zou in oktober het huis uitgaan en maar al te snel daarna mijn vrouw ook. Die gebeurtenissen leken zo nauw met elkaar verbonden dat ik het niet kon nalaten te denken dat als Albie was gezakt voor zijn examen en het jaar over had moeten doen, we misschien nog een jaar lang een goed huwelijk hadden gehad.

Maar voordat ik hier meer over zeg, en over de andere gebeurtenissen die die bewuste zomer plaatsvonden, moet ik eigenlijk iets over mezelf vertellen en een soort 'portret' in woorden schetsen. Het hoeft niet lang te duren. Mijn naam is Douglas Petersen en ik ben vierenvijftig jaar oud. Is die intrigerende laatste 'e' in Petersen opgevallen? Mij is verteld dat dat de erfenis is van een of andere Scandinavische overgrootvader, hoewel ik nooit in Scandinavië ben geweest en er ook niets interessants over te vertellen heb. Scandinaviërs zijn van nature een rechtdoorzee, struis, hartelijk en open volk en ik ben dat allemaal niet. Ik ben Engels. Mijn ouders, die inmiddels allebei overleden zijn, hebben me opgevoed in Ipswich. Mijn vader was huisarts, mijn moeder biologielerares. 'Douglas' komt van haar nostalgische genegenheid voor Douglas Fairbanks, de Hollywoodster, dus ook dat is een afleidingsmanoeuvre. In de loop der jaren zijn pogingen gewaagd om mij 'Doug' of 'Dougie' of 'Doogie' te noemen. Mijn zus Karen, die zichzelf beschouwt als de bezitter van de enige 'grote persoonlijkheid' van de Petersens, noemt me 'D', 'Big D', 'de D-ster' of 'professor D' – wat volgens haar mijn naam in de gevangenis zou zijn – maar die zijn geen van alle blijven hangen, dus ik blijf Douglas. Mijn tweede naam is overigens Timothy, maar dat is geen naam die iemand bijzonder goed van pas komt. Douglas Timothy Petersen. Ik ben opgeleid tot biochemicus.

Uiterlijk. Mijn vrouw heeft me, toen we elkaar net hadden leren kennen en ons gedwongen voelden continu over elkaars gezicht en karakter te praten en over wat we geweldig vonden aan elkaar en al dat

soort lulverhalen, ooit verteld dat ik een ‘prima gezicht’ had en, bij het zien van mijn teleurstelling, daar snel aan toegevoegd dat ik ‘echt lieve ogen’ had, wat dat ook betekende. En dat is zo, ik heb een prima gezicht: ogen die best ‘lief’ zouden kunnen zijn, maar tevens bruiner dan bruin, een redelijk formaat neus en een manier van lachen die ertoe leidt dat foto’s weggegooid worden. Wat nog meer? Ooit, tijdens een etentje, kwam het gesprek op ‘wie zou jou moeten spelen in de film over je leven?’ Onder een hoop gejoel en gelach passeerden verschillende filmsterren en mensen van de televisie de revue. Connie, mijn vrouw, werd vergeleken met een obscure Europese actrice, en hoewel ze bezwaar maakte – ‘die is veel te aantrekkelijk’ enzovoort – zag ik dat ze gevleid was. Het spelletje ging verder, maar toen ik aan de beurt was viel er een stilte. Gasten namen slokjes van hun wijn en tikten op hun kin. We werden ons allemaal bewust van de achtergrondmuziek. Ik scheen op geen enkele beroemde of opvallende persoon uit de hele wereldgeschiedenis te lijken – wat vermoedelijk betekende dat ik ofwel uniek, ofwel precies het tegenovergestelde was. ‘Wie heeft er zin in kaas?’ vroeg de gastheer, en we stapten snel over op de voordelen van Corsica ten opzichte van Sardinië, of iets van die strekking.

Enfin. Ik ben vierenvijftig – had ik dat al gezegd? – en heb één zoon, Albie, bijnaam ‘Ei’, die me na aan het hart ligt, maar die mij soms met zo’n onvervalste, intense minachting aankijkt dat ik overspoeld word door verdriet en nauwelijks kan praten.

Dus we vormen een klein gezin, ietwat magertjes, en volgens mij vinden we het alle drie weleens te klein, en zouden we alle drie willen dat er iemand anders was om een deel van de klappen op te vangen. Connie en ik hebben ook een dochter gehad, Jane, maar die is kort na haar geboorte gestorven.

3. de parabool

Bij mijn weten bestaat er een algemeen aanvaarde opvatting dat mannen er, tot op bepaalde hoogte, met het verstrijken der jaren beter uit

gaan zien. Als dat zo is dan ben ik begonnen aan mijn afdaling van die bewuste parabool. ‘Vochtinbrengende crème!’ zei Connie altijd toen we elkaar net kenden, maar ik was net zomin geneigd dat te doen als mijn nek te laten tatoeëren en daardoor heb ik nu het voorkomen van Jabba de Hutt. Ik zie er nu al een paar jaar lachwekkend uit in een t-shirt, maar ik probeer wel gezond te leven. Ik let op wat ik eet om niet hetzelfde lot te ondergaan als mijn vader, die eerder dan gerechtvaardigd leek stierf aan een hartaanval. Zijn hart was ‘in feite ontploft’ zei de arts – met ongepast genoeg, vond ik – en daarom jog ik sporadisch en opgelaten, omdat ik niet weet waar ik mijn handen moet laten. Achter mijn rug stoppen, misschien. Vroeger vond ik het altijd leuk om badminton te spelen met Connie, hoewel ze de neiging had om te giechelen en er een potje van te maken, omdat ze het spel ‘een beetje bizar’ vond. Dat is een bekend vooroordeel. Badminton ontbeert de jongehondenbranie van squash of de romantiek van tennis, maar het blijft de meest populaire racketsport ter wereld en de beste beoefenaars ervan zijn atleten van wereldklasse met een killersinstinct. ‘Een shuttle kan een snelheid van wel driehonderdvijftig kilometer per uur halen,’ zei ik altijd tegen Connie als ze weer eens slap van het lachen bij het net stond. ‘Hou op. Met lachen!’ ‘Maar er zitten véren aan,’ zei ze dan, ‘en ik vind het gênant om tegen zo’n ding met veren te meppen. Het is alsof we proberen een vink dood te slaan,’ en dan barstte ze weer in lachen uit.

Wat nog meer? Voor mijn vijftigste verjaardag kreeg ik van Connie een schitterende racefiets waarmee ik soms over lommerrijke lanen rijd, de harmonie van de natuur in me opneem en me inbeeld wat een botsing met een vrachtwagen met mijn lichaam zou doen. Voor mijn eenenvijftigste verjaardag kreeg ik hardlooppullen, en voor mijn tweënvijftigste een neus- en oortrimmer, een voorwerp dat mij zowel blijft ontstellen als fascineren door de manier waarop het zich als een piepkleine maaimachine een weg baant in mijn schedel. De onderliggende boodschap bij al deze cadeaus was dezelfde: blijf niet stilstaan, probeer niet oud te worden, neem niets voor lief.

Desondanks valt het niet te ontkennen: ik ben nu van middelbare

leeftijd. Ik ga zitten om sokken aan te trekken, maak geluid als ik opsta en heb een onrustbarend besef van mijn prostaat ontwikkeld, als een walnoot die tussen mijn billen geklemd zit. Ze hebben me altijd in de waan gelaten dat ouder worden een langzaam en geleidelijk proces was, als het kruipen van een gletsjer. Nu besef ik dat het in een vlaag gebeurt, als sneeuw die van een dak afglijdt.

Daartegenover staat dat mijn vrouw op haar tweeënvijftigste in mijn ogen nog net zo aantrekkelijk is als op de dag dat ik haar ontmoet heb. Als ik dat hardop zei, zou ze zeggen: ‘Je lult maar wat, Douglas. Niemand wil rimpels, niemand kiest voor grijs haar.’ Waarop ik dan zou antwoorden met: ‘Maar dat is toch allemaal geen verrassing. Vanaf het moment dat ik je heb leren kennen, ben ik ervan uitgegaan dat ik je ouder zou zien worden. Waarom zou ik daar moeite mee hebben? Ik hou van het gezicht op zich, niet van dat gezicht op zijn achtentwintigste of vierendertigste of drieënveertigste. Het gaat om dát gezicht.’

Misschien had ze dat graag willen horen, maar ik ben er nooit toe gekomen het ook hardop te zeggen. Ik ben er altijd van uitgegaan dat daar nog wel tijd voor zou zijn. Maar nu ik om vier uur ’s nachts op de rand van het bed niet langer zat te luisteren of ik inbrekers hoorde, leek het daarvoor te laat te zijn.

‘Hoelang heb je...?’

‘Al een tijdje.’

‘Dus wanneer ga je...?’

‘Dat weet ik niet. Niet op korte termijn, niet voor Albie het huis uit is. Na de zomer. In het najaar, volgend jaar?’

Eindelijk: ‘Mag ik vragen waarom?’

4. v.c. en n.c.

Om te zorgen dat die vraag, alsook het uiteindelijke antwoord, hout snijdt, is wellicht enige context noodzakelijk. Instinctief heb ik het gevoel dat mijn leven uit twee aparte delen bestaat – Voor Connie en Na

Connie – en voordat ik in detail ga beschrijven wat er die zomer gebeurde, is het wellicht nuttig om verslag te doen van hoe we elkaar hebben leren kennen. Dit is tenslotte een liefdesgeschiedenis. Er komt absoluut liefde bij kijken.

5. desoxyribonucleïnezuur

‘Eenzaam’ is een verontrustend woord dat niet al te lichtvaardig gebezigd dient te worden. Het maakt mensen onrustig, aangezien het allerlei hardvochtiger bijvoeglijke naamwoorden oproept, zoals ‘triest’ of ‘raar’. Ik ben, denk ik, altijd aardig in de smaak gevallen, altijd goed behandeld en gerespecteerd, maar weinig vijanden hebben is niet hetzelfde als veel vrienden hebben, en het viel niet te ontkennen dat ik dan misschien niet ‘eenzaam’ was, maar wel meer een eenling dan ik in die tijd had willen zijn.

Voor de meeste mensen vertegenwoordigen de jaren dat ze in de twintig zijn een soort hoogtepunt van saamhorigheid; ze storten zich in avonturen in de echte wereld, maken carrière, leiden een actief en opwindend sociaal leven, worden verliefd, gaan zich te buiten aan seks en drugs. Ik was me ervan bewust dat dit om me heen gaande was. Ik wist van de nachtclubs en de openingen van tentoonstellingen, de schnabbels en de demonstraties; ik zag de katers, de kleren die meerdere dagen werden gedragen naar het werk, de kussen in de metro en de tranen in de kantine, maar het leek wel of ik het allemaal door dubbel glas bekeek. En dan heb ik het vooral over het eind van de jaren tachtig; dat leek, ondanks alle ontberingen en verwarring, een nogal opwindende tijd. Muren werden zowel letterlijk als figuurlijk afgebroken, het politieke landschap veranderde. Ik durf het geen revolutie te noemen of het te kenschetsen als een of andere wedergeboorte – er waren oorlogen in Europa en het Midden-Oosten, rellen en economische beroering – maar er was in ieder geval een besef van onvoorspelbaarheid, van verandering. Ik herinner me dat er toen in de kleurenbijlagen veel geschreven werd over de Second Summer of Love. Voor de

eerste was ik te jong geweest en tijdens de tweede schreef ik mijn doctoraalscriptie – over interacties tussen eiwitten en RNA en eiwitvouwing tijdens translatie. ‘De enige *acid* in dít gebouw,’ mocht ik graag luidkeels verkondigen in het lab, ‘is desoxyribonucleïnezuur’ – een grapje dat nooit echt de eer heeft gekregen dat het verdiende.

Maar goed, toen het decennium zijn einde naderde, was er duidelijk van alles gaande, zij het elders en met andere mensen, en ik vroeg me in stilte af of het ook tijd was voor verandering in mijn leven en hoe ik dat voor elkaar zou kunnen krijgen.

6. *drosophila melanogaster*

De Berlijnse Muur stond nog overeind toen ik naar de wijk Balham verhuisde. Ik naderde de dertig, was doctor in de biochemie, woonde op een kleine, half gemeubileerde etage waarop een zware hypotheek rustte en werd totaal in beslag genomen door werk en rood staan. Doordeweeks en een groot deel van het weekend bestudeerde ik voor mijn eerste postdoctoraal de fruitvlieg, *Drosophila melanogaster*, met name door het inzetten van mutagenen in klassieke voorwaartse genetische screening. Dat waren opwindende tijden waarin de instrumenten werden ontwikkeld om de genomen van organismen te duiden en manipuleren. In professioneel – zij het niet in persoonlijk – opzicht was dit toch een soort gouden tijd voor me.

Tegenwoordig kom ik buiten een fruitschaal zelden een fruitvlieg meer tegen. Ik werk nu in de particuliere, commerciële sector – ‘de duivelse onderneming’, noemt mijn zoon het – als ‘hoofd onderzoek en ontwikkeling’, een nogal chique benaming voor een functie die betekent dat ik niet meer de vrijheid en opwinding van fundamentele wetenschap ervaar. Mijn functie is dezer dagen organisatorisch, strategisch, dat soort termen. We financieren universiteitsonderzoek om optimaal gebruik te maken van academische expertise, innovatie en enthousiasme, maar alles moet nu ‘translationeel’ zijn, een praktische toepassing hebben. Ik vind het leuk werk en ga nog steeds op bezoek

in laboratoria, maar nu om jongere mensen te sturen en te managen die het werk doen dat ik vroeger deed. Ik ben niet een of andere hote-metoot: ik ben goed in mijn werk en het heeft me succes en zekerheid opgeleverd. Maar ik vind het niet meer zo spannend als vroeger.

Want wat wás het spannend om urenlang te werken met een kleine groep toegewijde, bezielde mensen. Ik vond de wetenschap toen stimulerend, inspirerend en essentieel. Twintig jaar later zouden die experimenten met fruitvliegjes leiden tot medische innovaties die we nooit voor mogelijk hadden gehouden, maar in die tijd werden we gedreven door pure nieuwsgierigheid, een bijna speels gevoel. Het was gewoon ontzettend léúk en ik overdrijf niet als ik zeg dat ik dol was op mijn onderzoeksobject.

Dat wil niet zeggen dat er niet ook veel routinewerk bij kijken kwam; computers waren toen nog onberekenbaar en rudimentair, amper meer dan onhandige rekenmachines en aanzienlijk minder krachtig dan de telefoon die ik nu in mijn zak heb, en het invoeren van data was uitputtend en tijdrovend. En hoewel de gewone fruitvlieg als experimenteel organisme veel voordelen heeft – fertiliteit, een korte voortplantingscyclus, karakteristieke morfologie – stelt hij als persoonlijkheid niet veel voor. We hielden er een als huisdier in het insectarium van ons lab, in zijn eigen speciale potje met een piepklein vloerkleedje en poppenhuismeubilair, en vervingen die aan het eind van elke levenscyclus. Hoewel het riskant is om het geslacht vast te stellen van een fruitvlieg noemden we hem/haar Bruce. Beschouw dit maar als een archetypisch voorbeeld van biochemiciumor.

Dergelijke verzetjes waren noodzakelijk, want het verdoven van een populatie *Drosophila*, die vervolgens een voor een onderzoeken met een fijn penseel en een microscoop op zoek naar minuscule veranderingen in oogpigmentatie of vleugelvorm, is eerlijk gezegd geestdodend. Het lijkt een beetje op het beginnen aan een immense legpuzzel. In het begin denk je ‘dit wordt leuk’ en je doet de radio aan en zet een pot thee, en pas dan besef je dat er veel te veel stukjes zijn en dat daar bijna allemaal lucht op te zien is.

Met als gevolg dat ik veel te moe was om die vrijdagavond naar het

feestje van mijn zus te gaan. En niet alleen moe, ik was ook – om een aantal goede redenen – op mijn hoede.

7. de koppelaar

Ik was op mijn hoede vanwege de kookkunsten van mijn zus, die steevast resulteerden in een buisvormige pasta met goedkope, zwartgeblakerde kaas aan de bovenkant en gevuld met ofwel tonijn uit blik ofwel ranzig gehakt dat onder de gesmolten korst op de loer lag. Ik was op mijn hoede omdat feestjes, en dan vooral etentjes, in mijn ogen altijd een soort meedogenloos gladiatorengevecht waren, met lauwerkranen voor de meest geestige, succesvolle en aantrekkelijke gasten terwijl de bloedende lijken van de verslagenen op de gelakte vloerplanken lagen. De druk om in dergelijke omstandigheden jezelf te blijven vond ik verlamdend, en nog steeds, en toch stond mijn zus er telkens weer op me die arena in te sleuren.

‘Je kunt niet voor de rest van je leven thuisblijven, D.’

‘Ik blijf niet thuis, ik ben daar bijna nooit...’

‘Helemaal alleen in dat rothok.’

‘Het is geen... Ik heb het prima naar mijn zin in mijn eentje, Karen.’

‘Niet waar! Je kunt zo niet gelukkig zijn, D! Dat ben je niet! Niet waar!’

En het klopte dat er voorafgaand aan die avond in februari niet veel reden tot feestvreugde was. Ik was gesteld op mijn collega's en zij op mij, maar het kwam er grotendeels op neer dat ik op zaterdagmiddag afscheid nam van bewaker Steve en pas weer iets zei als ik hem op maandagochtend begroette en mijn lippen met een hoorbare plof uiteenweken. ‘Goed weekend gehad, Douglas?’ vroeg hij dan. ‘O, rustig, Steve, heel rustig.’ Toch deed ik mijn werk met plezier en voldoening; een keer per maand een pubquiz, op vrijdagavond een biertje met mijn collega's. En als ik af en toe het gevoel had dat er iets ontbrak... Nou ja, dat had iedereen toch weleens?

Mijn zus niet. Karen, die halverwege de twintig was, hield er een nogal willekeurige vriendenkring op na die mijn ouders ‘een stelletje kunstenaars’ noemden: zogenaamde acteurs, toneelschrijvers en dichters, musici, dansers, betoverende jonge mensen die onpraktische carrières najoegen, nachtbraakten en dan met elkaar afspraken om lang en emotioneel kopjes thee te drinken op alle uren van de werkdag. Voor mijn zus was het leven één grote groepsknuffel en ze leek het om de een of andere duistere reden leuk te vinden om mij voor haar jongere vrienden te laten paraderen. Ze mocht graag zeggen dat ik mijn jeugd had overgeslagen en meteen aan de middelbare leeftijd was begonnen, dat ik in mijn moeders baarmoeder drieënveertig was geweest. En vermoedelijk klopte dat ook, ik had het jong-zijn nooit echt onder de knie gekregen. Dus waarom wilde ze dan zo ontzettend graag dat ik kwam?

‘Omdat er méisjes bij zijn...’

‘Meisjes? Meisjes... Ja, daar heb ik weleens iets over gehoord.’

‘Eén meisje in het bijzonder...’

‘Ik ken heus wel meisjes, Karen. Ik heb ze ontmoet en met ze gesproken.’

‘Maar niet zo’n meisje als dit. Geloof me.’

Ik zuchtte. Om de een of andere reden was ‘mij aan een vriendin helpen’ een soort obsessie voor Karen geworden, die ze met een bedrieglijke mengeling van minachting en dwang nastreefde.

‘Wil je voor altijd alleen blijven? Nou? Hm? Wil je dat?’

‘Ik ben niet van plan om voorgoed alleen te blijven.’

‘Maar waar ga je dan iemand ontmoeten, D? In je klerenkast? Onder de bank? Ga je ze kweken in het lab?’

‘Ik heb echt geen zin meer in dit gesprek.’

‘Ik zeg dit alleen maar omdat ik van je hóú!’ Liefde was Karens alibi voor allerlei soorten irritant gedrag. ‘Ik dek een plekje voor je aan tafel, dus als je niet komt is de hele avond verpest!’ En met die woorden hing ze de telefoon op.